

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden pénteken egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 2 frttal fizethetnek elő, féléves előfizetés el nem fogadtatik.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értékküldemények az

ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ,
a lap szellemi részét illető közlemények az
ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ
czimzandók.

A hirdetési díjszabályzatot lásd az utolsó lapon

Szerkesztő bizottság: elnök **Paget János**; **Berde Áron**, **Szabó Samu**, **Szentgyörgyi József**, **Vörös Sándor**,
felelős szerkesztő: **Gamauf Vilmos**.

Tartalom: Meghívás a közgyűlésre. — Erdészetünk és faiparunk II. Rutska Tivadar. — Szántó-vető gép. Fabri József. — A trágyatelep gondozása. Erdélyi Károly. — A jégről. Stollár Gyula. — A „Nagy Ferencz“ körte ügyében. Wolff Gábor. — Egy adat a cselédnyomorúsághoz. Egy fiatal gazda. — Nyulak ellen hogy védjük a fákat? Góbczy Károly. — Leves és hus. — A burgonya hosszas eltartása. — Kodolányi zsebnaptára 1878-ra (Könyvismertetés). — Közmondások. Ébner Sándor. — Vidéki gazdasági tudósítás: Földvár-Hídvég. — Piaczi árak. — Hirdetések.

Meghívás.

Az erdélyi gazdasági egylet alapszabályszerű rendes közgyűlését 1878 február hó 7-én délelőtt 10 óra kor fogja a városház nagy termében megtartani, miről az egylet helyt lakó és vidéki tagjai azon kéréssel értesítettnek, miszerint a kijelelt időben és helyen minél nagyobb számban megjelenni sziveskedjenek.

Napirend.

1. Elnöki megnyitó beszéd, elnök Tisza Lászlótól.
2. Titkári jelentés az egylet 1877-ik évi működéséről.
3. Pénztárnoki jelentés, evvel kapcsolatosan
4. Pénztárvizsgáló bizottság jelentése és az 1878-iki költségvetés megállapítása.
5. Netáni indítványok.
6. Ülés bezárta. —

Kelt az erdélyi gazdasági egylet igazgató választmányának Kolozsvárt, 1878 január hó 7-én tartott üléséből.

Báró Huszár Sándor,
egyleti alelnök.

Gamauf Vilmos,
egyleti titkár.

Erdészetünk és faiparunk.

(visszaemlékezés a kolozsvári jótékony nőegylet tárlatára.)

II.

Előbbi cikkünk végpontjának elolvasásánál azon gondolatra jöhetett a t. olvasó, hogy erdeink terményeit és az ezen terményekben fekvő nemzeti vagyont az által fogjuk kimutatni, hogy, elősorolván a kiállított fanemeket és megemlékezvén azoknak mily alakban történt kiállításáról, egyenként megnevezendjük mindazon fákat, melyek kies hazánkban előfordulnak és melyek Erdély virányain kedvező növekvésnek örvendenek.

Ha ez lenne czélunk, úgy feladatunk nem képezhetne nehézséget azért, mivel a tárlaton mintegy 150 darab különböző alaku fából összeállított es erdeinkben lakó emlős és szárnyas állatokkal feldiszitett facsoportokban és gulákban bennfoglaltattak mindazon faneműk, melyek Közép-Európa erdő-florájába tartoznak és melyek Közép-Európa erdeiben tényleg előfordulni is szoktak.

Ha tehát a t. olvasó azt kívánná, hogy soroljuk elő a tárlaton kiállított fanemeket és nevezzük meg az Erdély virányához tartozó erdei fákat, úgy ezen feladatnak legkönnyebben felelhetnénk az által meg, hogy elővevén valamely megbízható erdészeti tankönyvet, abból egyszerűen leolvassunk mindazon fenyőféléknek, lomblevelű fáknak és cserjéknek neveit és tulajdonságait, melyek Közép-Európában honosak és ha vége lenne ezen felolvasásunknak, megnevezve lennének egyuttal azon hetven különböző nemű fák is, melyek szűkebb hazánkban előfordulni szoktak és melyek Erdély erdei virányát képezik.

A jótékony nőegylet által rendezett tárlaton tehát mindazon erdei faneműk voltak képviselve, melyek szűkebb hazánkban és illetőleg Közép-Európában előfordulni szoktak és miután jelen cikkünkben nem annyira a kiállított egyes fadarabokat, hanem mindenképp a legértékesebb fáknak minőségét szándékozunk ecsetelni, áttérünk azon néhány legértékesebb

és legelterjedtebb fanemből kiállított hossz- és kereszt metszetek leírására, melyek a tárlaton figyelmünket magokra vonták azért, mivel az erdélyi fának oly minőségéről tettek tanúságot, mely méltán a ritkaságok közé sorozható.

Kétségtelen, hogy a tölgy a legértékesebb faanyagot szolgáltatja és hogy a tölgyerdők nem csak a fának használhatósága, hanem a tölgykéreg és a tölgymag tekintetéből is a legbecsesebbek.

A tárlaton kiállított és a kéregnek beszámítása nélkül 90 centimeter átmérőjű tölgykorongok megtekintésénél feltűnt azon szabályos növekvés és a fának azon tömörsége, melyet a szűkebb hazánkban felnőtt tölgyfák mutattak fel és ha ezen tulajdonságokhoz még hozzá tesszük azt, hogy azon tölgyfák, melyekből a kiállított korongok kifürészeltettek, legalább kétszáz évesek lehettek és hogy daczára ezen hosszú életnek, a korongok teljesen ép faanyagot mutatván fel, a geszten ép úgy, mint a szijacson semminemű korhadásnak jelét észrevenni nem lehetett és ha figyelembe vesszük továbbá, hogy a kiállított tölgyhasábocskák csiszolt és hasított oldalai a fának finomra való csiszolhatóságáról és kiváló hasítási képességéről tettek tanúságot, akkor bizvást állithatjuk, hogy tölgyfánk, ha a másutt termelt hasonnemű fákat minőségre nézve tul nem haladják, mindenesetre a legjobb minőségű és akár épületi fának, akár pedig műszerfának felhasználható tölgyfák közé sorozhatók.

Magyarország erdélyi részeiben a tölgyesek nem bírnak azon kiterjedéssel, hogy azokból hosszabb időn át nagyobb mennyiségű faanyagot a külföldi piacokra szállítani lehetne, minthogy azonban a mennyiségnél mutatkozó hiány kiegyenlítettik azon érték által, melyet tölgyfánk képviselnek és mint-hogy volt alkalmunk tapasztalni azt, hogy a tölgyesek újbólítására több helyütt megfelelő gond fordítatik, nincs okunk kétkedni azon reményünk alaposságában, hogy az erdélyi tölgyesek hazánknak még jelentékeny jövedelmet fognak hajtani és hogy ezen jövedelem, mindaddig míg okszerű gazdálkodást fogunk folytatni évről-évre annyival is inkább fokozódni fog, minthogy az erdélyi tölgyesekben termelt ászokfák már jelenleg is Strassburgtól Parisig szállítatnak és minthogy ily távoli szállítás már magában véve elegendő indokot szolgáltat azon következtetésre, hogy fánk jósága a külfölddel megismertetvén, a fa utáni kereslet és vele a fának értéke és a biztos évi jövedelem is emelkedni fog.

A tölgy után, értékre nézve mindenesetre a fenyőfélék következnek és örömmel ragadjuk meg az alkalmat jelen sorainkban azon fanemnek minőségéről megemlékezhetni, mely Erdélyre nézve nem csak nagy kiterjedésénél fogva, hanem főleg azon okból is kiváló fontossággal bír, mivel az e fanem után évenként befolyó biztos jövedelem milliókra menő értéket képvisel és mivel egyedül e fanemnek köszönhető az, hogy hegyeink lakottak és a hegyi vidék lakói ott keresetet találván jelen lakhelyeiken meg is maradhatnak.

Talán nem ismeretlen, hogy a bécsi lapok a mult években a magyarországi fenyőfák minősége ellen kikelvén, azon csudás felfedezést tettek, hogy hazánk fája építkezésekre nem alkalmas és hogy erdeink kezelése oka annak, hogy több buda-

pesti és bécsi épületnek bedőlése folytán nagyobb szerencsétlenségek történtek.

Sajnáljuk, hogy a bécsi tárlat alkalmával a bécsi lapok ily újdondásaival nem találkozhattunk, kik fánk minőségének rossz akaratu kissebbítése által fakereskedésünknek ártani és hazánkat a milliókra menő biztos jövedelemtől megfosztani törekedtek csak azért, hogy ezen jövedelmet földieiknek és illetőleg a külföld erdőbirtokosainak biztosithassák, — sajnáljuk pedig azért mert a tárlaton kiállított fenyőfakorongok és hasábok kedvező alkalmat szolgáltattak volna arra, hogy a bécsi lapoknak hirtálpilag már megczáfolt ferde állításai tényekkel megczáfoltassanak és fenyőfánk minősége a legszebb színben előtűntetessék. —

Látható volt a kolozsvári tárlaton két oly gula alakú csoport, mely kizárólag luczfenyő korongokból volt összeállítva és melynek azon hivatása volt, hogy a luczfenyőnek növekvését és a luczfenyőfának jóságát előtűntette.

Vizsgálódásunk tárgyául e két csoportot tűzvéni ki, örömmel győződünk meg arról, hogy ugy a Görgény patakába hajló, valamint a Brassó városa tulajdonát képező erdőkből beszállított luczfenyőkorongok majdnem teljesen kör alakúak voltak és még nagyobb örömnkre szolgált azon körülmény, hogy az egy gulába tartozó valamennyi korong egyforma vastagságu évgyűrűt mutatott fel.

A fanak becse, első sorban a fának használhatóságától levén feltételezve, szükségesnek véljük megjegyezni azt, hogy kiváló czélokra, ugy mint árboczfákra, szelvény árukra, hangfenékfákra és más hason értékű tárgyakra csak azon fenyőfák használhatók, melyek szabályos növekvés által kitűnven, a szükséges szilárdságot, hordképességet és ruganyosságot felmutatni képesek.

Minthogy pedig a luczfenyő növekvésének előtűntetése végett kiállított gulák egyes korongai kétségtelenül bizonyítják azt, hogy az erdeinkben nőtt fenyők a lehetőleg legszabályosabb növekvéssel bírnak és hogy a szép karcsu törzsek nem széles és mégis egyforma vastagságu évgyűrűt mutatván fel, a lehető legnagyobb szilárdságnak és ruganyosságnak örvendenek; minthogy továbbá a százötven évet számláló korongokon a korhadásnak legkissebb jele észrevehető nem lévén, a fatörzs minden egyes részeiben egészen ép és egészen faanyagot tüntetett fel, — azon megnyugtató meggyőződéssel zárhatjuk be jelen czikkünket, hogy mind addig mig Erdély vírányai ily minőségű fát fognak teremni, a külföldi lapok irigységétől annál kevésbbé kell tartanunk, minthogy az Aranyoson es Maroson lehaladó és a külföld faszükségletének fedezésére szolgáló tutajok száma évről-évre szaporodik és minthogy az erdeinkben termelt fák első sorban finomabb árucikknek előállításához használtatván fel, azon érték, melyet a mértföldekre kiterjedő fenyő erdeink képviselnek, évről-évre szintén folytonos emelkedésben van. —

Rutska Tivadar.

Szántó-vető gép.

Az 1870-ik év őszén egy találmány hire járta be a hazai lapok nagy részét, nevezetesen, hogy Sarkadi Ferencz Tisz-

Füredi néptanító egy oly vető gépet talált fel, mely a szántással egy időben, egy erővel, együtt végzi a vetést és magtakarást. Örömmel fogadják e hirt gazdáink közül többen és várva várták az időt, hogy — annak életrevalóságáról meggyőződve — azt magoknak megszerezhesék.

Hogy azonban valamely találmány a gyakorlatban czélszerűen használhatóvá váljék, ahhoz idő, gyakori kísérlet és javítás szükséges. Azon idő óta tehát Sarkadi ur is ezt akarta tökéletességre vinni és most nyugodt lélekkel léphet a gazda közönség elé, mert oly fényes eredményt mutathat fel tényleg a valóságban, a melyet tagadni nem lehet és a melyet a szege-di országos kiállítás bíráló bizottsága érdem-éremmel tüntetett ki. A találmány tehát nem aludt el, csak időre volt szükség, hogy a hernyó pillangóvá változzék át. Sokat kellett vele vele vesződni, sokat költekeznie, még többet fáradoznia, de a munka méltó volt rá. Eredménye az, hogy a gép tökéletesen használható mindentféle apró mag vetéséhez, a törökbuzától kezdve a lóher magig. A gép a szántás mellett vet; vettethetünk vele a barázdába, vagy annak oldalára, vagy tisztán a magházba, felül a szántásra, szórva vagy szemenként hullatva, mint p. a törökbuzát, paszulyt — és maga után a magot is betakarja. Bármilyen hazai eke használható hozzá. Ember vagy igaerő szaporítást teljességgel nem igényel, sem több ügyességet vagy vigyázatot, mint bármely közönséges szántás. A gép vetési működése megszűnik azonnal, mihelyt az eke a földből kifordított, megindul pedig a magfolyás vagy vetés ismét rögtön, a mint az eke a földbe akasztatik. Tetszés szerint szabályozható, hogy sűrűbben vagy ritkábban vessen és kezelése oly egyszerű, hogy egy gyermekre is rá lehet bízni, csak az ekét tartani képes legyen.

A ki e gép munkájának eredményét látta, kénytelen beismerni, hogy annál egyenlőbb, szebb vetést kívánni sem lehet, csakis a drága sorvető hagy maga után rendesebb vetést, az is csak a mennyiben sorba vet. Ezen eredményt be kellett várnom hogy ezen ismertető tudósítást jó lelkiismerettel közzé tehessem. Gazdaságos voltára nézve elég legyen annyit mondani, hogy egy 1,600 négyszög öles hold földet 3 véka maggal bőven be lehet vele szórni. Fő előnye azonban az, hogy a szántással a vetés is el van általa végezve, legfeljebb tán csak boronálni kell utánna, ha ugyan nem a barázdába szórattuk vele a magot, melyet ez esetben az ekenyom szépen betakar.

Áll e gép egy erőskészületű eketaligából, mely után akasztatik az eke, mint rendszeren — és a taligára alkalmazott vető készletből.

E gép főképen olyan kissebb gazdáknak ajánlatos, kik egy vagy két ekével szántanak, kiknek a drága vetőgépeket és azoknak függelékeit megszerezni vagy módjokban sincs, vagy nem is lenne gazdaságos. Feltalálására okot adott azon körülmény, hogy gyakran akkor veri ki az eső a földből a munkást, midőn már vetni kellene és marad vetetlen a föld, míg ha ezzel munkálkodik, a mint az utolsó harázdát felhasította, bátran ott hagyhatja földjét és sem a verebektől és ha tán alávett, a hidegtől sem, sőt a szárazságtól sem sokat féltheti azt és mint-hogy a mag folytonosan nyers földbe hull, kikélese is egyen-

lőbb és biztosabb. Vethetni vele szélben, valamint esőben is olyankor, mikor az esőtől még szántani lehet. És azon kívül, hogy szabad kézzel oly pontosan és egyenlően vetni nem lehet; felmenti az embert a vetés fáradságos munkájától. Tartósságra nézve pedig, jó gondviselés mellett, évek hosszú során át használható, annyira kemény szerkezetű.

Egy ily szántva-vető gép ára 60 o. é. frt. és megrendelhető Tisza-Füreden a feltalálónál.

Miután volt alkalmam személyesen e géppel egész múlt ősz folytán munkálkodva és minden vetésemet azzal végezve, annak czélszerűségéről meggyőződni: ellenállhatlanul indítatva érzem magam azt a t. gazda közönség figyelmébe ajánlani.

Óralja-Boldogfalva.

Fabri József.

A trágyatelep gondozása.

Legczélszerűbb volna a trágyát az istállóból egyenesen a mezőre hordatni és azonnal alászántani, akkor igen kevés menne belőle veszendőbe és e mellett ezen eljárás ugy a mennyiséget, mint a minőséget tekintve a következő előnyöket nyújtana

a) Nagyobb területet meg lehetne vele trágyázni.

b) Fris trágya a korhadtnál sokkal nagyobb porhanyító tulajdonsággal bír, mely körülmény különösen a kötött, nedves agyagtalajoknál figyelembe veendő.

c) Minthogy a fris trágya nem korhad el és nem bomlik fel oly gyorsan, mint a régi, ennél fogva ez utóbbinál a talajban sokkal tovább is tart.

d) Az erjedés közben fejlődő légnek (ammoniak), melyek különben a trágyatelepen veszendőbe mennének, rögtön kihordás és alászántás esetén a talaj által felszívatódnak. 100 klgr. fris trágyából, ha azt az udvaron elkorhadni engedjük, csak mintegy 45 klgr. jut a mezőre, a többi elpárolog.

Kitűnik ezekből, hogy a trágya rögtön kihordása volna a legelőnyösebb, minthogy azonban ennek keresztülvitele nagyon sok nehézségbe ütköznék: kénytelen a gazda ugy nevezett trágyatelepet rendezni be és ott az istállóból időnként kitakarított trágyát a mezőre hordás bekövetkeztéig a lehető leggondosabb kezelésben részesíteni. E kezelésnek általánosabb szabályai röviden a következők:

1. A trágyának a telepen nem halmokban, hanem szép simán elegyengetve kell fekdünie.

2. Ha a szarvasmarha-, ló- és sertéstrágya egy telepre hordatik, akkor igyekeznünk kell e trágyanemeket egymással jól összekeverni és egyenletesen elosztani ez által azok tulajdonságai kölcsönösen javulnak.

3. A telep szélein a trágyának rendszeren rétegezve kell lennie úgy, hogy ez által az mintegy zárt egészet képezzen.

4. Ügyelnünk kell rá, hogy a telepen hézagok ne keletkezzenek, a mit nagyobb trágyatelepeknél az által akadályozhatunk meg, ha a marhákat rájuk hajtván, ezek által letaposztatjuk. Ez a trágyának erjedését is egyenletesebbé teszi.

5. Gondunk legyen reá, hogy a trágya a telepen se ki ne száradjon, se állandóan vízben ne álljon. A kiszáradást az által akadályozzuk meg, hogy a trágyát gyakrabban megöntözzük trágyalével, mely célra egy ugynevezett trágyalé-szivattyú kitűnő szolgálatot tesz. Minél melegebb az időjárás, annál szorgalmasabban kell öntözni; kivált ha a trágya füstölni kezd, akkor éppenséggel nem szabad az öntözéssel fukarkodni. A trágyának ezen öntözését sehol sem volna szabad elhanyagolni, mert az dúsán megfizeti a fáradságot és e mellett igen kevés vagy ugy szólván semmi időt sem rabol el, minthogy bármely szabad perczet fel lehet használni e célra.

6. Ügyeljünk, hogy a trágyatelepre gyommagvak ne kerüljenek.

7. Mindenki tudja, hogy kigőzölés következtében a trágyából nagyon sok értékes anyag (pl. ammoniak) veszendőbe megy, főleg akkor, ha az sokáig feküdt a telepen. Ezen anyagok elillanásának az által lehet elejét venni, ha a trágyatelepre időről-időre egy-egy vékony réteg száraz földet, gypet, márgát, gypset és több efféléet hordatunk. E réteg a felfelé törekvő gázokat magába veszi és így azok elillanását meggátolja. Az így kezelt trágya se ki nem szárad, se ki nem lugoztatik, sem meg nem penészesedik.

Ujabb időben a gypset az ammoniak elillanásának megállítására nem csak a trágyatelepeken, hanem az istállókban is nagyban kezdik alkalmazni.

Erdélyi Károly.

A jégről.

A jég sernek, husneműeknek és más melegben könnyen megromló anyagoknak eltevésére, fenntartására, ugy az iparban, a háztartásban, mint gyógyászatban is fontos és nélkülözhetlen. E nagy jelentőségénél fogva, ha enyhe a tél, jég hiányában ha v a t vagyunk kénytelenek gyűjteni, mely ha faformákba besulykoljuk, vagy ha a vermekbe betiporjuk és ezen felül még fagyos vízzel is telítjük, tartós hűtő szert szolgálat.

A gyűjtendő jégnek vagy hónap elhelyezésére jégvermek vagy jégtartók szolgálnak. Hogy ezek azonban rendeltetésüknek megfelelőhessenek, kell hogy jó száraz és a földárja elől megvédett helyen építtessenek ugy, hogy a jeges víznek könnyű lefolyása vagy elszivároghatása legyen, mert a föld nedvessége a jég állandóságának legveszedelmesebb ellensége. Továbbá a jeget befogadó tért, hogy a külső befolyások ellen megvédhessük, rossz melegvezetővel — belül üres téglával, száraz fával, nád, szalma, hamuval vagy száraz tőzeggel — vesszük körül. A — ha lehet csak egy — bejáratot jól zárhatóan és az éjszaki oldalára csináltatjuk. Ezután a vermet vagy jégtartót nagy jégdarabokkal ugy hordatjuk tele, hogy ezek közt lehetőleg kevés hézag maradjon, vagy a jeget elapíttatjuk és vízzel megöntöztvén besulykolyjuk.

Hogy a jégnek vagy hónap mennyiségére ugy, mint tartósságára es így hasznavehetőségére is az elrakási módnak mily nagy befolyása van? arra Segeleke és Fjord tanárok kísérleteinek eredménye fogja a legjobb felvilágosítást adni:

egy köbláb jég nyom, ha

annak vastagsága hüvelyekben :	azt a verembe vagy jégtartóba csak bevetjük :	egymásra rakjuk darabokban :	egymásra rakjuk és a hézagokat kitöltjük :
	fontokban kifejezve		
3·3	34·8	37·6	45·2 (46·4) 50·0
5·7	34·7	41·2	

egy köbláb hó nyom, ha (fontokban kifejezve)

az megfagyott és lazán helyezzük el	henger- rezve	beti porva	kissé felengedett és újbol megfagyott és	vízzel öntöz- vén megla- gyasztjuk és	felengedett és	felengedett és havas vízzel telítjük
			jól betiporjuk			
12·7	28·3	24·6	36·8	40·0	32·0	44·0

44·0 font száraz hó tehát hasonló haszonértékkel bír, mint ugyanannyi jég.

Angliában a következő módon épült jégvermet már több évek során át kitűnő eredménnyel használják:

Az 5 meter átméretű és körülbelül 4 meter mély gödörnek fenekét, hogy a víz könnyen elszivároghasson 0·63 meter magas köréteg borítja és ezt deszka, padló és szalma földi anynyira, hogy a jég számára még mindig 3·83 meter szabad tér marad. Az oldalfalak tölgyfával vannak kideszkázva, melynek vége legalább is 0·60 meternyire kiáll a földből és 10—15 cm. vastag szalmaréteggel van beterítve. Hogy már most az oldalfal elég lég- és vízmentesen zárjon, a deszkázat és a föld között támadott hézag agyaggal van kitömve és felső kerezete kívülről fel van töltve. Az erős fafedélzetet, melyben a jég behordására és egyéb eszközök számára egy jól elcsukható tornác van, 0·30—0·60 meter vastag nád tető fedi.

A jég tartókat, miután a jeget csak felülről hányhatjuk be, 5 meternél magasabbra építeni nem ajánlatos. Ezeknél a jeget befogadó és fallal határolt (legjobb kör alakú) tért, 1·25 meter távolban téglafallal vesszük körül és a két fal között támadott hézagot, száraz tőzeggel, durva kőszén hamuval, téglafödredéssel, szalmával, szecskával, lombbal, pozdorjával stb. kitömjük. A bejáratot az éjszaki oldalon kiugró falazással ugy építtetjük, hogy a ház belsejét 3 ajtó zárja el. Gondoskodunk továbbá a fedélzeten a behányásra szolgáló és szintén jól elzárható nyílásról, valamint a víznek elszivárogtatásáról is, a mennyiben a háznak üres deszka-rács padozata alatt gödröt ásatunk.

A jégnek egyszerűbb és kevesebb költséggel járó eltevés módja az, hogy az épületek éjszaki oldalán, vagy magas sűrű ágazatu (lombos) fák árnyékában jéghegyet hordunk össze akként, hogy ha a talajon megállna a víz, kissé kimélyítjük, leveztető csatornát is ásunk és deszkával és vékony szalmaréteggel beborítjuk. Erre már most jégtáblákból körülbelül 6 meter át-

mérőjü koszorut rakunk, közepét darabos jéggel tele hordjuk és megöntözzük, e művelete! addig folytatjuk, szűkebb kört rakván egymásra, míg 4—5 meter magas kupot építettünk. Erre még néhány-fagyos napon, ismételten megöntözgetve, magára hagyjuk, azután szalmával vékonyan befedjük és jól kifagyaszjtjuk. Mihelyt azonban az idő enyhülni kezdene, 30—40 cmeternyi vastag szalma, törökbuzaszár vagy mohá réteggel betakarván, deszkával megterheljük. Ennél vastagabb réteg nem alkalmas, mert ez magában könnyen átmelegszik és a jeget megolvasztja. Ha azután jégre van szükségünk, a tetejét (csucsát) nyitjuk meg és mindannyiszor újból jól befedjük.

Stollár Gyula.

A „Nagy Ferencz“ körte ügyében.

(T. Villási Pál urnak!)

Az „Erdélyi gazda“ 1878 évi január 11-iki 2-ik számában közzétett felszólítására, melyben lehető adatokat kér, hogy a Nagy Ferencz nevén előforduló körte miként jutott elnevezéséhez és ismeri-e valaki annak gyümölcsét? bátor vagyok a következőket elmondani:

Boldogult Nagy Ferencz urral — ittlétében — csak nem folytonosan együtt lévén, igen gyakran megfordultam nyári tuscolumjában — kis területű házi kertjében, hol sokféle gyümölcs, szőlő, rózsa és t. f. csemeték közepette lelte gyönyörűségét és csak nem szemmel kísérte naponta a természet munkáját és haladását — nem egy alkalommal mutatott egy körte növendékre azt mondván, hogy ezen körtének oltogalyját Gregoiretól kapta emlékül „Nagy Ferencz megtiszteltetéssel.“

Ezen esemeteről már a következő években kis kertjében szaporított és későbbben engem is egy két éves példánnyal ajándékozott meg — emlékeztetőül, melyet szőlőm aljában tovább gondoztam, itten már kétszer volt termésben, de mindannyiszor a jég által gyümölcse megnyomorított, mely miatt teljes ép fejlődésre nem juthatott, annyira azonban még is fejlődött, hogy megizlelése után benne egy igen jó vajkörtét dicsérhetek, nagysága mintegy középszerű izembart, színre zöld, szórványos rozsdá foltokkal, érés ideje nov. decz. — Telünkkel is eddigdigel megbarátkozott és termékeny; levelei kivált tavasszal feltűnően fehéres molyhosok és a többi körték közül könnyen kiismerhető.

Az előrebocsátottakból határozottan állithatom tehát, hogy a Nagy Ferencz vajkörtéje valójában Gregoiretól származik (Gregoireféle magonc) és hogy ezen körte nálam termés alatt volt, annak gyümölcsét is izleltem.

Fentebbi állításomat még azon körülmény is megerősíti, hogy az „Erdélyi gazda“ 1875 évi 41 számához csatolt Erdélyi gazdasági egyesület által eladandó termékek kimutatásában is a körte újdonságok között * jegy alatt előfordul a Nagy Ferencz vajkörtéje Gregoiretól, de még akkor csak mint oltogaly.*)

A Torda-aranyosi gazdasági egyesület telkén fiatal csemeték valamint oltogalyok is kaphatók a maguk eredetiségében.

Torda.

Wolf Gábor.

*) Itt még nem termelt.

Egy adat a cselédnyomorusághoz!

Az „Erdélyi gazda“ idei 1-ő számában „Egyről-másról“ című cikkben azt panasolja egy vén gazda, hogy a legtöbb gazda igazságtalanul ad cselédjének jó bizonyítványt, mellyel aztán az más urnak a nyakára kötheti magát, mint azt én is keservesen tapasztaltam. Volt egy kocsisom, ki a mint év folytán kitiűnt, teljesen megbizhatatlan, részeges ember volt; 5—6-szor megintettem, összeszidtam, de soha nem bántottam, mert ilyenkor még a gazda huzza a rövidebbet. Legutóbbi intéskor el is csaptam volna, de fizetéséből a terményeket annyira kikapta (vetést, erdőrészt és szénát), hogy ha azt pénzértékbe számítottam, még vagy 10 forinttal adós volt és ennél fogva ugy okoskodtam, hogy azt először még szolgálja le, azután majd elbocsátom. Ez alatt egy alkalommal a városba kelle küldenem; ismerve természetét felügyelőt tettem mellé, de ő ezt kijátszva, magát leitta és e miatt egy nagy szerencsétlenséget okozott. Hogy ezután még meg se szidhassam egyenesen azzal állit be, hogy ő megy, „dehogy megy — mondán — magának Szent-Györgykor telik ideje és addig nem mehet.“ Daczára ezen tiltakozásomnak, elbucsuzik és én szájtátva kellett nézmem, mily önelégülten sétál ki a kapun. Rögtön irtam a szolgabírónak és a válasz egészen kielégítő is lön: „Eligazitjuk.“ Ma az én kocsisom Bocsárdon valamelyik urnál, hol bizonyítvány nélkül befogadták, adja az új kocsist, természetesen nem is gondolván arra, hogy az én tíz forintomat megtéríttesse általa. Most már sem elszökéséért még eddig nincs büntetve, sem a 10 forintomat vissza nem kapom és mindezen felül még bizonyítvány nélkül is be tudott szegődni!

Én sem mondhatok hát egyebet, mint azt, tanuljon mindenki a más kárán, csináljunk nagyobb lelkiismeretet a dologból, hiszen csak magunknak és egymásnak használunk vele; ne pártoljuk a hitvány tekerőket, jó bizonyítvány nélkül senkit be ne fogadjunk, elmenetelkor pedig érdem szerint adjuk ki a recommendatiót és e mellett figyelmeztessük az illetékes tisztviselőket, hogy netán előforduló esetekben ne halasszák a dolog elintézését 3—4 héttel is tovább, mert az efféle ügy halasztást nem tűr.

Egy fiatal gazda.

Nyulak ellen hogy védjük a fákat?

A nyul mig jobb eledelt talál, nem bántja a fákat, midőn azonban — mint mostanában — rendes eledelét a füvet, zöldvetést lefagyott vastag hó kéreg zárja el tőle, a sik pusztaságot elhagyva, fatenyész helyeken keresi élelmét és jobb táp hiányában a gyenge facsemetét, sőt nagyobb fáknak is a kergét eszi körülragja és néhány éjen át ezereként sebzí, pusztítja el a több évi tenyészipar eredményét: a legnemesebb gyümölcsfaoltványokat épen ugy, mint a közönségesebbet, ha mindez kellő védelem nélkül van.

Mindenki tudja, hogy a jó kerítés — melyen a nyul át nem buhat, át nem ugrálhat — a fáknak legjobb, legbiztosabb védelme. Ugy de holdakra terjedő faiskolat és más tenyész helyet munkás és költséges volta miatt nagy feladat ily kerítésbe venni és azt évről-évre jó karban tartani, sőt legtöbb esetben

— mint terjedelmesebb szőlőhegyek, kertek sokféle közös ke-
rítettésénél — épen lehetetlen. Minélfogva ilyen helyen akként
védhetni a fákat, ha éjjeli vadászok kellő számban és kitartóan
lövöldöznek és kutyákkal üzik a kártékony nyulat, mire vállalko-
zók nem mindig és nem mindenütt kerülnek.

Biztosabb és könnyebb védmód a fákat őszi időben nád-
dal, kóróval, tövissel köttetni körül ott, hol kisebb számban
van a megvédeni való. De hol ezekre megy a védeni való fák
száma, mint a nagyobb faiskolákban, ott nincs más védelmi
mód, — mely kisebb fatenyész helyeken is gyakorolni méltó,
— mint a nyulak jobb élelmezteséről gondoskodni akként,
hogy a faültetvényes táblák szélein annak idején káposzta ne-
mű zöltséget, kiválóan a magasabbra növe fodoros levelű téli
káposztát, mint különben is kiteleltethetőt és tavasszal konyhai
használatra is értékesíthetőt tenyésztve, azt a torzsafélékkel
együtt a földjében hagyni, a havat, ha olyan nagy, hogy a zöl-
dséget befedné, mellőle ellapátoltatni és ezzel a falánk nyulakat
a faneműnél izletesebb táplálékra utasítani; tapasztalat bizo-
nyítja, miként ily ellátás mellett a nyulak nem bántják a
fákat.

Ily ellátás történt közelebbi években a biharmegyei gaz-
dasági egyesület nyílt helyen szántóföldek közt levő faiskolájá-
ban és bár igen nagymérvű ott a nyuljárás, — mint a havoni
nyoma, zöltség fogyasztás és más jel mutatja — a fákban nyul
által legkisebb kár sem történt még soha.

Ha azonban az ember efféle védelmi módról idején előre
gondoskodni elmulasztotta, a nyul kártékonykodás ideje elkö-
vetkezéssel csak az éjjeli vadászattal, vagy a fatenyész-helyen
zöltség, szénamurva hintése és a nyulaknak ekkénti ellátása
által mentheti meg védtelen fáit, — másként életveszély, puszt-
ulás környezi mindannyit.

Gobóczy Károly.

Leves és hus.

A husarak részint a fokozott fogyasztás, részint a meg-
apadt marhatenyésztés miatt meglehetősen magasak. Hazánk né-
mely vidékein alig egy évtized előtt 8—10 kr volt a husnak b.
fontja, most ugyanott 20—26 krajczarra emelkedett. Ez 50—
60% áremelkedésért nem neheztel sem mészáros, sem a mar-
hatulajdonos, de panaszkodik a fogyasztó.

Ha a szegény ember vesz egy, vagy fél kilogramm húst,
azt sem tudja, levesnek főzze-e, vagy sültve egye meg.

Elismert tény, miszerint a sült hús, minthogy minden
anyagvesztés nélkül élvezhető, táplálóból a főtt husnál. Hossz-
szas vagy bármily rövid idejű főzés által a hús kilugóztatik,
az oldható táprészek a levesben maradnak, a hátralévő rost pe-
dig csekély tápértékkel bír. Hogy hasonlatossággal éljek: főtt
hús olyan, mint a szalma, mely cséplés által megfosztatott
szemtartalmától, vagy oly széna, mely lábán vénült.

Tévednek azok, kik azt hiszik, hogy a főtt husból kifőtt
tápanyag megkerül a levesben. Hosszas főzés által a tápanyag
némely része elpárolog, más része és pedig a légtápdúsabb hab-
alakban szokott lekanalaztatni. Szabály, hogy a husléven szár-

mazott habot nem szabad leszedni; ily eljárást követve, igaz a
leves nem ajánlatos színű, de meg van tápértéke.

Legcélszerűbb a húst gyengén sült állapotban élvezni és
a csontokból levest készíteni.

Levesfőzés céljából a csontok összeaprittatnak és felön-
tetnek vízzel, mely víz legalább egy óráig rajta hagyatik, ez
idő elteltével petrezselymet, zellert, sőt teszünk belé és legalább
egy óráig főzzük. Míg a csontokon lévő víz forr, addig dió-
nagyságu zsirral kevés májat, hagymát, sárgarépat piritunk és
azután a csontos lé közé helyezzük, mely összes anyagok ke-
vés főzés után a közönséges igényeknek megfelelő levest szol-
gáltatnak. Célszerű az ily módon származott levesbe egy kés-
hegyni huskivonatot tenni, ez által szaporodik a leves tápértéke,
kellemetes izt és szint nyer.

A magyar ember undorral fordul el a huskivonattól, in-
kább megeszi a beteg vagy döglőfélben lévő állat húsát, sem-
hogy huskivonatot tegyen levesébe.

Egy vagy fél kávéskanal huskivonatot pedig kevés zöltség
és gyökérfőzettel jó ízű és erőteljes levest szolgáltat. Betegeknél
az ily leves megbecsülhetlen. A legtöbb vendéglőben huski-
vonatból készült levest tálalnak élénk.

Némely háztartásban a húst nemcsak megsütik, hanem
agyonsütik, vagyis annyira sűtik, hogy szárazzá, kérgessé válik.
Ez eljárás helytelensége felett nincs mit vitatkozni. Minél gyor-
sabban és rövidebb ideig sül a hús, annál izletesebb és táplá-
lóból. Az angolok azt rég felismerték. Az angolosan sült rosté-
lyos még véres, de azért jó ízű és tápláló. Ez különben izlés
dolga, a magyar gyomor az ily „dögő pecsenyét“ be nem veszi;
mi szeretjük a sültet, de csak úgy, ha ki van sültve, a véres pe-
csenyét egye meg az ánglus. De avval az nincs mondva,
hogy a pecsenyét ki kell szárítani.

Részemről nagyon megelégszem az ugynevezett „zafos“
pecsenyével, levesnek pedig ajánlom a huskivonatot csont- és
zöltségfőzetbe helyezve. Mit mondanak hozzá gondos házi nő-
ink, nem tudom, de alá vetem magam ítéletüknek és azt re-
ményilem, senki sem fog véleményem felett rosszalólag nyilat-
kozni, midőn azt mondom, hogy a húst együk sültve, a csontból
pedig készítsünk levest. Ezt saját érdekünk kívánja és nemzet-
gazdászati, egészségügyi szempontból sem kifogásolható.

(Gy. m.)

A burgonya hosszasan eltartására

az élelmes francziák a következő eljárást alkalmazzák, mely
mellett a burgonya egészen az ujig jó és élvezhető marad: egy
vízzel telt üstöt vagy nagyobb fazekat a tűzre teszünk és ha
jól forr, ez előgesen megmosott burgonyát kosárban vagy há-
lóban belemártjuk. Ha a burgonya mintegy 4 másodperczig a
forró vízzel ellepve volt, a hálót vagy kosarat kihuzzuk és a bur-
gonyát félretesszük. Ezután egy más adag burgonyával hasonló-
képen cselekszünk és így tovább, míg az egész készlelet ily
módon kezeltük. Ekkor a burgonyát szellős padlásra (hiuba)
visszük és vékonyan elterítjük, hogy gyorsan száradhasson.
Ezen eljárás a csirázási hajlamot teljesen elfojtja, a burgonya
hosszasan eltartható és mindaddig izletes és élvezhető marad, míg

uj burgonya nem kerül a piacra. A párisi vendéglősök ezen fortélyát jó lenne nekünk is megkísérteni! Némelyek a vízhez még egy kevés sót is tesznek, a mi szintén nagyon ajánlatos. A burgonyát a leirt kezelés után száraz és setét helyen kell eltartani.

P. L.

Könyvismertetés.

Gazdasági zsebnaptár az 1878-ik évre XVIII. évfolyam. Melléklet: Magyar gazdák évkönyve I. évfolyam 1878; mindkettőt szerkeszti Kodolányi Antal. — Ára 2 frt. —

A lapunk t. olvasói által rég ismert és tisztelt szerző, ki naptár vállalatának emelésén szakadatlanul fáradozik, ismét értékes javítással lepte meg a gazdaközöséget, mely javítás abban áll, hogy a zsebnaptár most csakis a naptári részt, az átnevezeti jegyzeteket és átlag kiszámításokat, valamint az országos vásárok sorozatát tartalmazza, végre pedig egy jó esomó hozsztat és keresztben vonalzott papirt foglal magában, mely nem csak a szükséges feljegyzésekre, hanem említett berendezésénél fogva rajz-vázlatok készítésére is nagyon alkalmas. A tulajdonképeni szövegi részt most a „Magyar gazdák évkönyve“ czimű külön vaskos kötetben találjuk. Itt 310 lapon a következő érdekes tartalom kínálkozik: „A legujabban felmerült elvek, tapasztalatok és kísérletek és ezeknek eredményei,“ mely szemle a gazdaság minden ágára kiterjed; — „Gazdasági egyletek“ czimen a földművelés érdekében működő társulatokat közli, számszerint 66-ot; — „A hazában található nagyobb birtokok és uradalmak gazdatiszti karának név- és czimtára“ 72 nagyobb birtok és uradalomnak gazdatiszti jeit sorolja fel, ezt a gazdasági tanintézetek tanárainak és növendékeinek névsora követi. A „Gazdasági szaklapok“ czimű kimutatás nem teljes, mert abból számos szakközlönyünk, többek közt az „Erdélyi gazda“ is — reméljük, nem szándékosan — kimaradt!!! Két könyvismertetés után a „Havi teendők a gazdaságban“ czimmal az év tizenkét havában végzendők vannak 162 lapon oly részletesen és alaposan elősorolva, hogy ennek kellő méltatása és követésc már egy maga busásan felér az egész naptár 2 frnyi árával. —

Megrendelhető a naptár Budapesten az Eggenbergerféle — és egyáltalában minden jóféle könyvkereskedésben. —

—1—

Közmondások.

Ki nem dolgozik, ne is egyék.
Ki nem tud engedelmkedni, az nem is tud parancsolni.
A mit magad is megtehetsz, arra ne fogadj szolgát.
Ki négyesbe jár, gyakran gyalog marad.
A nagy kenyér mellé turót is kérnek.
Rosz gazda az, ki a hentestől vásárol sonkát.
A gazdaember szereti a hosszú kolbászt, de még jobban a rövid predikációt.

Ha nincs alkalom, nincs tolvaj.

Eszes szolgának, néha a gazda is engedelmkedik.

A jó kocsis ne veszítsen el semmit, de ne is találjon.

A jó szolgál halljon sokat, beszéljen keveset, nyissa ki fülét és fogja be száját.

A fősvény többet költ, a rest többet jár.

Hol a gazdasszony sokat gondolkodik, ott alusznak a szolgálók.

Szemes gazdasszony mellett nem él meg a torkos szolgáló.

Torkos szolgáló — zavarja a macskát.

Perlekedő cselédtől tudhatod meg az igazat.

A hányszor nézed gazdaságodat, annyiszor találsz benne kincset.

Legdivatosabb ruha az, melyet feleséged sző.

Ébner Sándor.

Vidéki gazdasági tudósítás.

Földvár-Hidvég, 1878 jan. 19.

Az ős nagyon jól viselte magát, inkább száraz, mint nedves volt; a tél is jó kezdte, mert december 17-ére viradólag a nagy hó lepel még a mi máig is inkább szaporodik, mint apad, most is mind havaz, akkora havunk van, hogy az erdőbe is alig lehet menni, a trágyázást folytatjuk; a mivel a marhavész zárlat következtében késünk, azt most kipotoljuk. Marháink egészségesek, a szénának nincs semmi ára, ellenben a gabonának jó ára van.

Kónya Miklós

Lapunk mai mellékletét

az előnyösen ismert első magyar kertész gazdasági ügynökség mag-árjegyzékét melegen ajánljuk t. olvasóink szíves figyelmébe. —

Piaczi árainkat illetőleg

megjegyezzük, hogy Déva, Fogaras, S.-Sz.-György, Sz.-Udvarhely és Torda újabb heti vásáraitól tudósítást nem vettünk, a déva gabnaárak 100 kilogrammonként vannak jegyezve. — A hectoliter árának átszámítása a régi mértékre nagyon egyszerű: az összeg egy hetedrészét leütve, a maradék a gyakorlat igényeihez képest elég pontosan három véka árának felel meg. P.o. buza hectoliterje 840 kr., leütve a hetedrészét, 120 kr., marad 720. kr., mint három véka, tehát 240 kr., mint egy vékának ára!

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

Hirdetések.

Lezálogkölcsonöket

a birodalom bármely részében, telekkönyvezett nem tehermentes földbirtokra 1000 frttól a legmagasabb összegig 5 és 6% kamat mellett törlesztésre, rövid idő alatt és 5000 frton felüliekor még előnyösebb módzatok mellett gyorsan eszközöl, bővebb felvilágosítással készséggel szolgál.

a hatóságilag engedélyezett általános

(6) (2-26) „Ipar és keskedelmi ügynöki Iroda“

Kolozsvárt, párisutca, 19. sz. saját ház.

(Működhetetl személyesen vagy posta útján naponta d. u. 1-4 óráig)

A nagy-szebeni tüzoltó kiállításⁿ nagy arany érmet nyert!!!

A szegedi országos kiállításon érdemremmel, a magyar országos tüzoltó szövetség Aradon tartott III. közgyűlésén nagy arany és ezüst éremmel lett kitüntetve.

WALSER FERENCZ

első magyar gép- és tüzoltó szergyár, harang- és érczöntöde.

Erdélyrészi és oláhországi fiókraktár: Kolozsvártt, bel-monostorutca.

Ajánlja legujabb szerkezetű szabadalmazott tüzfeckendőit, tüzoltó szereket és szerelvényeket tüzoltó egyletek és tüzoltók részére, elvállal kut, szivattyu, harang készitést és felszerelést jótállás,

legolcsóbb árak és részletfizetés mellett.

Főleg ajánlja a t. gazdaközönségnek saját gyártmányu és Transatlantik szivattyus kutjait, egyáltalában gyárának a vízvezetések teljes felszerelésére kiváló gonddal berendezett vízműszaki osztályát.

Ajánlja vízhatlan ponyvát és különböző szerkezetű fujtatóit lakatosok és kovácsok részére.

(3) Mintajegyek, képes árjegyzékek kívánatra megküldetnek. (4-52)

Minden eddigi világkiállításon haladása, jó izlése és versenyképessége miatt elsőrendű díjakat nyert!!!

Piaci árak.

A heti vásár			Egy hectoliter (=70 kupa)					100 kilo		1 köbméter	1 kilo	
helye	napja		tiszta buza	alegy buza	roz	árpa	zab	törökbuza	széna	szalma	tüzifa	marhahús
á r a k r a j o z á r o k b a n												
Beszterce	jan. 22.	850	600	—	—	250	550	240	75	320	28	
Brassó	jan. 18.	920	750	613	535	295	550	230	134	365	36	
Csik-Szereda	jan. 16.	1025	850	665	550	350	550	280	100	175	24	
Décs	jan. 22.	840	750	570	—	210	495	340	100	200	28	
Déva	dec. 23.	1100	700	950	—	860	720	260	180	220	36	
Erzsébetváros	jan. 19.	850	675	600	—	300	500	300	160	300	36	
Fogaras	jan. 11.	910	790	650	430	310	520	272	180	350	34	
K-Fahérvár	jan. 19.	900	790	676	—	350	550	370	170	310	38	
Gy.-Sz.-Miklós	jan. 19.	800	550	600	525	225	550	75	20	—	28	
Kolozsvár	jan. 24.	780	—	585	—	260	553	220	130	300	38	
M-Vásárhely	jan. 17.	800	675	650	400	250	550	300	100	350	34	
Nagy-Enyed	jan. 19.	825	675	550	—	290	525	240	80	235	28	
N.-Szeben	jan. 22.	910	780	640	550	290	630	200	130	320	36	
Segesvár	jan. 17.	820	640	640	—	260	500	160	100	200	32	
S.-Sz.-György	jan. 14.	920	800	600	400	300	440	250	150	250	32	
Szamosújvár	jan. 21.	925	685	580	—	250	590	350	70	400	30	
Sz.-Régen	jan. 17.	775	552	600	—	200	575	200	100	210	32	
Sz.-Udvarhely	jan. 15.	900	750	675	—	275	550	160	40	180	24	
Torda	dec. 29.	850	700	600	400	250	525	250	30	330	36	
V.-Hunyad	jan. 19.	950	800	700	—	250	550	160	80	200	36	

Mellékletek

100 darabonként 1 forint 40 kr-ával számíttatnak.

A hirdetés szövegét a t. megrendelők minden külön díj nélkül tetszős szerint akarhányszor változtathatják.

Az „Erdélyi gazda“ hirdetési díjszabályzata.

A kívánt tér megnevezése	1 1-3 1-6 1-12 1-18 1-24 1-30 1-36 1-42 1-52										
	széri hirdetésnél										
	fizetendő forint										
¹⁹ / ₁₆ v. egész oldal	8	24	45	85	120	160	180	200	220	260	
⁹ / ₁₆ v. fél „	4	12	23	43	60	80	90	100	110	130	
⁴ / ₁₆ v. negyed „	2	6	12	22	30	40	45	50	55	65	
² / ₁₆ v. nyolczad oldal	1.50	4.50	8	12	16	22	24	26	28	33	
¹ / ₁₆ v. tizenhatod „	1	3	4	6	8	11	12	13	14	17	

Ezenkívül 30 kr. bélyegdíj annyiszor, a hányszor a hirdetés megjelenik.

Egyletünk t. tagjai és lapunk t. előfizetői

25% vagyis egy negyedrészes, engedményben részesülnek, ha hirdetésük beküldésekor tagsági vagy előfizetői minőségükre hivatkoznak.